

5. 1. 11 Chemie

Časové, obsahové a organizační vymezení

ročník	1.	2.	3.	4.
hodinová dotace	2,67	2,67	2	0

Realizuje se vzdělávací obor Chemie vzdělávací oblasti Člověk a příroda RVP pro gymnázia. Integruje se část vzdělávacího oboru Geologie RVP GV. Realizují se tematické okruhy průřezových témat Osobnostní a sociální výchova RVP GV a Environmentální výchova RVP G.

Žák je veden k tomu, aby zejména

- rozuměl základním typům chemických reakcí a znal jejich postavení v přírodě a v každodenním životě
- využíval matematický aparát k základním chemickým výpočtům
- aplikoval své znalosti při provádění laboratorních cvičení.

Výchovné a vzdělávací strategie:

- učitel vede žáky k používání vhodné literatury a periodické soustavy prvků – **kompetence k učení**
- učitel vede žáky, aby kvalitně prezentovali své znalosti – **kompetence komunikativní**
- učitel dbá na bezpečnost práce v laboratoři, vede žáky k zodpovědnosti za své zdraví i zdraví ostatních, zdůrazňuje zásady předlékařské pomoci v případě úrazu – **kompetence občanské**
- učitel zadává chemické úlohy a problémy jak k samostatné práci, tak ke spolupráci ve skupině – **kompetence k řešení problémů**
- učitel vede žáky k diskusi nad řešeními, hledání řešení, k prezentacím vlastních postupů – **kompetence komunikativní, sociální a personální, kompetence občanské**
- učitel zadává úkoly formou skupinové práce – **kompetence sociální a personální, kompetence občanské**
- učitel klade důraz na mezipředmětové vztahy – **kompetence k učení, kompetence k řešení problémů.**

ROČ.	TÉMA	VÝSTUP Žák:	UČIVO	MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY, PRŮŘEZOVÁ TÉMATA, POZNÁMKY
1. kvinta	11.1 Soustavy látek a jejich složení a názvosloví	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vysvětlí pojem soustava látek ▪ rozliší směs homogenní a heterogenní, chemicky čistou látku a sloučeninu ▪ objasní stavbu atomu, molekuly ▪ rozpozná značky s-, p- d- prvků ▪ rozliší typy vzorců a umí je správně použít ▪ pojmenuje a zapíše vzorcem sloučeniny 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ soustava látek ▪ směs homogenní, heterogenní ▪ srážení a sedimentace ▪ chemicky čistá látka, sloučenina, prvek ▪ atom, molekula, ion ▪ roztoky ▪ názvy a značky s-, p- d- prvků ▪ typy vzorců ▪ názvosloví – hydridy, oxidy, sulfidy, halogenidy, hydroxidy, kyslíkaté kyseliny, hydráty, soli, hydrogensoli 	INT → VO Geologie F – stavba atomu
	11.2 Veličiny a výpočty v chemii	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vyhledává v chemických tabulkách ▪ odečítá hodnoty z grafu nebo schématu ▪ řeší jednoduché příklady pomocí definičních a odvozených vztahů veličin nebo úměry 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ látkové množství ▪ mol ▪ molární hmotnost ▪ molární objem ▪ hmotnostní a objemový zlomek ▪ molární koncentrace ▪ výpočty z chemických rovnic 	M – úpravy výrazů, práce s grafy, procenta
	11.3 Stavba atomu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vysvětlí podstatu jaderného záření ▪ aplikuje zásady ochrany životního prostředí a zdraví člověka před škodlivými účinky jaderného záření 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ složení atomového jádra ▪ nuklid, izotop, prvek ▪ ①typy radioaktivního záření ▪ rozdíl mezi přirozenou a umělou radioaktivitou ▪ rovnice jaderných reakcí 	① → P 4.2
	11.4 Periodická soustava prvků	<ul style="list-style-type: none"> ▪ aplikuje periodický zákon při charakterizaci skupin nepřechodných prvků ▪ zapíše elektronovou konfiguraci atomů prvků a iontů 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kvantová čísla ▪ zápis orbitalů ▪ elektronová konfigurace s-, p- a první řady d- prvků ▪ skupina, perioda, periodická soustava prvků 	F – kvantová čísla
	11.5 Chemická vazba a vlastnosti látek	<ul style="list-style-type: none"> ▪ určí vaznost atomů v molekulách ▪ porovná vazebné možnosti atomů v základním a excitovaném stavu ▪ předvídá fyzikální vlasti (t_i, t_v, vedení elektrického proudu, rozpustnost)na základě poznatků o složení a struktuře látek 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podmínky vzniku chemické vazby ▪ disociační energie ▪ vazby σ, π ▪ polarita chemické vazby ▪ slabší vazebné interakce ▪ atomové, molekulové krystaly, kovová vazba 	F – základní vlastnosti látek - t_i , t_v , vedení elektrického proudu
	11.6 Chemické reakce	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zapíše chemickou reakci chemickou rovnicí ▪ určí typ chemické reakce 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ chemická reakce ▪ chemická rovnice 	M – lineární rovnice

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ vysvětlí průběh reakce na základě chemického experimentu ▪ vysvětlí princip redoxních, protolytických, koordinačních a srážecích reakcí ▪ vyčíslí chemickou rovnici 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ reaktanty ▪ produkty ▪ klasifikace chemických reakcí ▪ podstata redoxních, protolytických, koordinačních a srážecích reakcí ▪ pravidla vyčíslování chemických rovnic 	
	11.7 Tepelné změny při chemických reakcích	<ul style="list-style-type: none"> ▪ klasifikuje chemické děje podle tepelné bilance 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ I. a II. termochemický zákon ▪ reakční teplo ▪ standardní slučovací a spalné teplo 	F - termodynamika
	11.8 Rychlost chemických reakcí a chemická rovnováha	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vysvětlí teorii aktivovaného komplexu ▪ předpoví rychlost chemické reakce při změně koncentrace látek, teploty, tlaku, použití pozitivního a negativního katalyzátoru ▪ určuje sílu kyseliny a zásady 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ aktivační energie ▪ aktivovaný komplex ▪ faktory ovlivňující rychlost chemické reakce (koncentrace látek, teplota, tlak, pozitivní a negativní katalyzátor) ▪ homogenní a heterogenní katalýza ▪ chemická rovnováha ▪ rovnovážná konstanta ▪ elektrolytická disociace ▪ Brønstedova teorie kyselin a zásad ▪ konjugovaný pár ▪ amfoterní látka ▪ autoprotolýza ▪ iontový součin vody K_v, pH ▪ síla kyselin a zásad ▪ ① hydrolyza solí 	M – výrazy, logaritmus ① → P 4.2
	11.9 Vodík a jeho sloučeniny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vysvětlí přípravu a výrobu vodíku ▪ ① zhodnotí význam vodíku a jeho sloučenin pro člověka ▪ vysvětlí nebezpečí vodíku 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteristika prvku ▪ ② výskyt ▪ základní způsoby přípravy a výroby ▪ důležité reakce ▪ důležité sloučeniny ▪ použití ▪ voda – složení a struktura ▪ chemické složení podzemních vod ▪ ① vztah k životnímu prostředí 	INT → VO Geologie ① → P 4.2 ② → P 4.3
	11.10 s- prvky a jejich sloučeniny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ① zhodnotí význam s- prvků a jejich sloučenin pro člověka ▪ ② vysvětlí vliv s- prvků a jejich sloučenin na životní prostředí 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteristika prvků ▪ ② výskyt ▪ základní způsoby přípravy a výroby ▪ důležité reakce ▪ důležité sloučeniny 	① → P 4.2 ② → P 4.3

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ použití ▪ ①vztah k životnímu prostředí 	
	11.11 p- prvky a jejich sloučeniny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ① zhodnotí význam p- prvků a jejich sloučenin pro člověka ▪ ② vysvětlí vliv p- prvků a jejich sloučenin na životní prostředí 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 13. - 15. skupina ▪ charakteristika prvků ▪ ②výskyt ▪ základní způsoby přípravy a výroby ▪ důležité reakce ▪ důležité sloučeniny ▪ použití ▪ chemické, mineralogické a petrografické složení Země ▪ mechanické a chemické zvětrávání ▪ ①vztah k životnímu prostředí 	INT → VO Geologie ① → P 4.2 ②→ P 4.3
	11.12 Práce s laboratorní technikou	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ① ovládá základní techniky dělení směsí ▪ ① aplikuje poznatky o faktorech ovlivňujících chemické reakce ▪ ① aplikuje poznatky o acidobazických a redoxních reakcích v praktických úlohách ▪ ① pracuje bezpečně s vybranými prvky a jejich sloučeninami ▪ zpracuje protokol o cíli, průběhu a výsledcích experimentální práce, zformuluje závěry, ke kterým dospěl 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ① nebezpečné látky a přípravky (R-věty, S-věty, varovné značky a jejich význam) ▪ ① základy první pomoci při úrazu v laboratoři ▪ Základní laboratorní techniky - filtrace, krystalizace, destilace, sedimentace, sublimace ▪ obecná chemie – faktory ovlivňující rychlost chemické reakce ▪ anorganické sloučeniny – acidobazické reakce, redoxní reakce, reakce s- prvků a p-prvků a jejich sloučenin 	① → P 4.2
2. sexta	11.13 p- prvky a jejich sloučeniny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ① zhodnotí význam p- prvků a jejich sloučenin pro člověka ▪ ② vysvětlí vliv p- prvků a jejich sloučenin na životní prostředí 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 16. – 18. skupina ▪ charakteristika prvků ▪ ②výskyt ▪ základní způsoby přípravy a výroby ▪ důležité reakce ▪ důležité sloučeniny ▪ použití ▪ chemické, mineralogické a petrografické složení Země ▪ mechanické a chemické zvětrávání ▪ ①vztah k životnímu prostředí 	INT → VO Geologie ① → P 4.2 ②→ P 4.3
	11.14 Elektrochemie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porovná schopnost prvků tvořit kationty (ve vodném prostředí) podle Beketovovy elektrochemické řady napětí ▪ posoudí schopnost prvku působit jako oxidační či redukční činidlo 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ potenciál kovu ▪ řada napětí kovů ▪ ② elektrolýza ▪ ② galvanické články a akumulátory 	F – vlastnosti kovů ②→ P 4.3

	11.15 Komplexní sloučeniny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zapisuje vzorce a názvy komplexních sloučenin ▪ rozlišuje barevnost na základě struktury 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ názvosloví ▪ teorie krystalového pole, barevnost 	
	11.16 d- a f- prvky a jejich sloučeniny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ① zhodnotí význam d- a f- prvků a jejich sloučenin pro člověka ▪ ② vysvětlí vliv d-- a f- prvků a jejich sloučenin na životní prostředí 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteristika prvků ▪ ② výskyt ▪ základní způsoby přípravy a výroby ▪ důležité reakce ▪ důležité sloučeniny ▪ použití ▪ ① vztah k životnímu prostředí 	<ul style="list-style-type: none"> ① → P 4.2 ② → P 4.3
	11.17 Uhlovodíky a jejich klasifikace	<ul style="list-style-type: none"> ▪ aplikuje pravidla systematického názvosloví organické chemie při popisu sloučeniny s možností využití triviálních názvů ▪ zhodnotí vlastnosti atomu uhlíku významné pro strukturu organických sloučenin ▪ ② charakterizuje základní skupiny uhlovodíků a jejich významné zástupce, zhodnotí jejich surovinové zdroje ▪ porovná vlastnosti jednoduché, dvojně, trojně vazby ▪ ① zhodnotí význam uhlovodíků pro člověka ▪ ② vysvětlí vliv uhlovodíků na životní prostředí 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ názvosloví ▪ klasifikace organických sloučenin ▪ klasifikace organických reakcí ▪ reakce podle způsobu štěpení vazby a typu interagujících částic ▪ ② zdroje uhlovodíků a jejich zpracování ▪ průmyslové využití ▪ ① působení uhlovodíků na životní prostředí 	<ul style="list-style-type: none"> ① → P 4.2 ② → P 4.3
	11.18 Práce s laboratorní technikou	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ① ovládá základní techniky dělení směsí ▪ ① pracuje s barevností koordinačních sloučenin ▪ ① pracuje bezpečně s vybranými organickými sloučeninami a jejich modely ▪ ① dokáže vybrané anionty a kationty ve vzorku ▪ zpracuje protokol o cíli, průběhu a výsledcích experimentální práce, zformuluje závěry, ke kterým dospěl 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ① nebezpečné látky a přípravky (R-věty, S-věty, varovné značky a jejich význam) ▪ ① základy první pomoci při úrazu v laboratoři ▪ koordinační sloučeniny ▪ organické sloučeniny – příprava alkanů, alkenů, alkynů, modely organických sloučenin ▪ analytická chemie – kvalitativní důkazy vybraných aniontů a kationtů 	<ul style="list-style-type: none"> ① → P 4.2
3. septima	11.19 Deriváty uhlovodíků a jejich klasifikace	<ul style="list-style-type: none"> ▪ aplikuje pravidla systematického názvosloví organické chemie při popisu derivátů, uvede používané triviální názvy ▪ ① ② charakterizuje, zhodnotí zdroje, využití a vliv na životní prostředí u jednotlivých skupin 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ halogenderiváty ▪ organokovové sloučeniny kyslíkaté, dusíkaté a sirmé deriváty ▪ karbonylové a karboxylové sloučeniny ▪ funkční a substituční deriváty kyselin ▪ organické deriváty kyseliny uhličitě 	<ul style="list-style-type: none"> ① → P 4.2 ② → P 4.3
	11.20 Heterocyklické sloučeniny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vysvětlí pojmy heterocyklická sloučenina a heteroatom ▪ rozdělí heterocykly podle velikosti kruhu a dle typu a počtu heteroatomů v kruhu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ klasifikace podle velikosti kruhu ▪ klasifikace podle typu a počtu heteroatomů v kruhu ▪ struktura, vlastnosti 	<ul style="list-style-type: none"> Bi – alkaloidy, nukleové kyseliny ZSV – drogy ① → P 4.2

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ uveďte význam heterocyklů ▪ ① vysvětlí význam a možnosti zneužití alkaloidů 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ praktické použití, význam pro přírodní látky ▪ alkaloidy 	
11.21 Syntetické makromolekulární látky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vysvětlí význam syntetických makromolekulárních látek ▪ ① ②zhodnotí klady a zápory těchto látek 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ polymery ▪ polykondenzáty ▪ polyadiční sloučeniny 	<ul style="list-style-type: none"> ① → P 4.2 ② → P 4.3 	
11.22 Léčiva, pesticidy, barviva a detergenty	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozdělí léčiva dle jejich účinku ▪ vysvětlí použití pesticidů, barviv a tenzidů 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ popis běžně užívaných léčiv a princip jejich účinku ▪ pesticidy ▪ barviva ▪ tenzidy ▪ vliv struktury na prací a čisticí účinky tenzidů ▪ ①vliv na životní prostředí 	<ul style="list-style-type: none"> Bi – pesticidy ① → P 4.2 	
11.23 Lipidy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ popíše výrobu mýdla ▪ popíše princip účinku mýdla ▪ ① zhodnotí funkci lipidů pro organismy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ klasifikace lipidů ▪ vlastnosti, struktura ▪ způsob a podstata zpracování tuků a olejů ▪ funkce lipidů v organismech 	<ul style="list-style-type: none"> Bi – trávení, metabolismus, stavba buňky ① → P 4.2 	
11.24 Sacharidy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokáže škrob roztokem jodu ▪ ① zhodnotí funkci sacharidů pro organismy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakter, klasifikace, struktura ▪ funkce sacharidů v organismech 	<ul style="list-style-type: none"> Bi – trávení, metabolismus ① → P 4.2 	
11.25 Proteiny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ objasní strukturu bílkovin, jmenuje významné zástupce ▪ ① zhodnotí funkci proteinů pro organismy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ peptidy, bílkoviny ▪ výskyt, funkce ▪ struktura, složení ▪ rozdělení 	<ul style="list-style-type: none"> Bi – trávení, metabolismus, stavba organismů, stavba buňky 	
11.26 Nukleové kyseliny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ popíše a vysvětlí hlavní fáze proteosyntézy ▪ vysvětlí chemické příčiny mutací 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ složení a struktura nukleových kyselin ▪ význam a funkce DNA a RNA v organismu 	<ul style="list-style-type: none"> Bi – genetika, nukleové kyseliny 	
11.27 Enzymy, vitaminy a hormony	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozliší vitaminy rozpustné v tucích a ve vodě ▪ popíše základní metabolické procesy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ enzymy = biokatalyzátory ▪ selektivita působení ▪ klasifikace vitaminů ▪ rozpustnost vitaminů ▪ význam vitaminů pro lidský organismus ▪ avitaminóza a její projevy ▪ přírodní zdroje vitaminů ▪ hormony a jejich funkce v organismu ▪ základní metabolické procesy a jejich význam 	<ul style="list-style-type: none"> Bi – trávení, metabolismus, žlázy s vnitřní sekrecí 	